

Warszawa, 28 października 2023 r.

dr hab. Magdalena Kochanowska, prof. ASP
Wydział Wzornictwa
Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Magdaleny Nowak

Rada ds. Stopni w Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku uchwałą nr 31/2023 z dnia 6 lipca 2023 roku, powołała mnie w skład komisji doktorskiej z funkcją recenzenta w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora pani mgr Magdaleny Nowak, wszczętym w dniu 7 lipca 2021 roku. W ślad za powyższą uchwałą Rektor Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku prof. ASP dr hab. Krzysztof Polkowski zwrócił się do mnie pismem nr BCK-VII-L-8761/2019 z dnia 17 sierpnia 2023 r. w sprawie opracowania recenzji.

Recenzja sporządzona została na podstawie dokumentacji złożonej przez doktorantkę – rozprawy doktorskiej i portfolio, a także przedstawionych opinii – promotora pracy doktorskiej prof. dr hab. Marka Adamczewskiego, członka Rady Doskonałości Naukowej i profesora Wydziału Wzornictwa Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku oraz promotora pomocniczego mgr Pawła Geleşa zatrudnionego w Pracowni Architektury Okrętoń na Wydziale Wzornictwa Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku.

Rozprawa doktorska zawierająca następujące części:

1. Motywacja
2. Problem badawczy
3. Przedmiot badania - projekt koncepcyjny jednostki Mewo
4. Podsumowanie
5. Bibliografia
6. Spis ilustracji

Portfolio składa się z następujących części:

1. Edukacja i dydaktyka
2. Współtworzenie nieformalnej grupy byćMORZE
3. Konferencje i publikacje
4. Projektowanie architektury jednostek pływających
5. Design i architektura
6. Członkini zespołu eksperckiego w projekcie Czulość. Wygodna klubokawiarnia
7. Zaświadczenia
8. Życiorys

Przedstawiona dokumentacja prezentuje wysoką wartość merytoryczną i edytorską, pozwala w pełni na ocenę działalności projektowej, artystycznej, dydaktycznej, naukowej, popularyzatorskiej i organizacyjnej doktorantki.

Z portfolio dowiadujemy się, że Pani Magdalena Nowak jest absolwentką politechniki Gdańskiej, gdzie w 2014 roku uzyskała tytuł inżyniera, ukończyła też studia I i II stopnia na kierunku Wzornictwo na Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku. Dyplom magisterski uzyskała w 2017 roku i zaraz potem rozpoczęła studia na Międzywydziałowych Środowiskowych Studiach Doktoranckich w Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku.

Doktorantka już na studiach zajmowała się zagadnieniami związanymi z edukacją projektową, podejmowała aktywności popularyzujące projektowanie, prowadziła Koło Naukowe PROCES, organizowała liczne wyjazdy studenckie na festiwale, konferencje i plenery. Podczas studiów doktorskich uczestniczyła w licznych projektach badawczych, odbyła praktyki dydaktyczne.

W latach 2017-2020 brała udział w projekcie naukowo-badawczym „Gdański prom pieszo-rowerowy” jako członkini zespołu projektowego i współautorka publikacji, w latach 2017-18 brała udział w projekcie dydaktyczno-badawczym „Slow City” i pracy badawczo-projektowej „Przymorze Małe”. W latach 2018-19 była koordynatorką i członkinią zespołu badawczego, realizującego projekt „Wnętrza biurowców przyszłości – rola wzornictwa w kreowaniu nowych idei”. W roku akademickim 2018/19 prowadziła zajęcia w ramach Pracowni Projektowania Produktu

Przemysłowego i Pracowni Projektowania Architektury Statków Wodnych. Od 2022 roku jest zatrudniona na stanowisku Asystenta w Pracowni Projektowania Społecznego na Wydziale Wzornictwa Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku. Poza Akademią współpracowała m.in. z Uniwersytetem Gdańskim, Politechniką Gdańską.

Pani Magdalena występowała wielokrotnie jako prelegentka na konferencjach naukowych o zasięgu krajowym i międzynarodowym, m.in. na Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Light as a Creative Tool” i Międzynarodowej Konferencji 4 Design Days w 2018, 3rd International Conference on Amphibious Architecture, Design and Engineering (ICAADE) w 2019 roku. Jest także autorką i współautorką specjalistycznych opracowań i publikacji naukowych, np. *Proceedings of the International Conferences on Amphibious Architecture, Design and Engineering*, Taylor and Francis Group, Waterloo University, Kanada, 2019. Projekty doktorantki były wielokrotnie pokazywane na wystawach.

Ważną częścią działalności popularyzatorskiej pan Magdaleny Nowa jest działanie w ramach nieformalnej grupy byćMORZE, którą od 2015 współtworzy razem z panią Patrycją Kruk. Działania grupy koncentrują się na zagadnieniach związanych z edukowaniem w kontekście wody, podnoszeniem świadomości i odpowiedzialności społecznej. Organizowane są m.in. warsztaty modelarskie i projektowe.

Doktorantka była też członkinią zespołu eksperckiego w projekcie „Czułość. Wygodna klubokawiarnia”, który był realizowany w 2018 roku w ramach projektu grantowego „Innowacje na ludzką miarę” we współpracy z Fundacją Machina Zmian oraz biurem projektowym maraDesign. Celem projektu było podnoszenie świadomości społecznej oraz równanie szans grup wykluczanych i dyskryminowanych społecznie.

Nadzwyczajne zaangażowanie w różnorodne działania, o których mowa w przedstawionym do recenzji portfolio Kandydatki, nie ogranicza Jej jako aktywnej zawodowo profesjonalistki. Dorobek projektowy doktorantki w dziedzinie projektowania jednostek pływających budzi podziw. Pani Magdalena od 2018 do 2023 roku pracowała jako Projektantka Architektury Statków w firmie, Seatech Engineering Sp. z o.o., działającej od 20 lat firmie inżynieryjnej specjalizującej się w przemyśle stoczniowym. Pracowała w zespołach z doświadczonymi inżynierami, projektantami i architektami, współpracowała ze stoczniami, instytutami badawczymi, biurami projektowymi.

Jest autorką i współautorką kilkunastu projektów koncepcyjnych, m.in. statków dla służb ratownictwa morskiego, statków przeznaczonych do transportu żywych ryb i owoców morza, wyspecjalizowanych jednostek pływających przeznaczonych do transportowania pilota morskiego na lub ze statku podczas poruszania się na redzie portu morskiego, specjalistycznego statku przeznaczonego do usuwania wycieków olejów i zbierania ropy z płytkich wód, czy też pogłębiarki rzecznej, czyli statku śródlądowego przeznaczonego do pracy na rzekach i kanałach, statków przeznaczonych do przewozu, magazynowania i tankowania paliwa gazowego, promu pasażersko-samochodowego, katamaranu badawczego, czyli specjalistycznego statku pełnomorskiego do prowadzenia szerokiej gamy badań i pomiarów w tym badań geofizycznych z wykorzystaniem wielu urządzeń jednocześnie. Od 2023 roku Kandydatka pracuje jako Projektantka Architektury Statków w firmie StoGda Ship Design & Engineering Sp. z o.o.

Obok doświadczeń związanych z projektowaniem jednostek pływających, ma na swoim koncie realizacje z innych obszarów tematycznych, m.in. są to projekty obudowy do urządzeń fitness (DB Elektronik), projekt serii zaworów do nurkowania (NO GRAVITY), czy projekt układu funkcjonalnego z elementami wyposażenia wnętrza nowej siedziby biura Firmy JMB LAB.

Podsumowując, pani Magdalena Nowak jest wszechstronną, zaangażowaną w projekty społeczne projektantką, doświadczoną edukatorką i profesjonalistką, która konsekwentnie rozwija się w obszarze projektowania jednostek pływających. Warto podkreślić, że podejmuje się bardzo zróżnicowanych wyzwań.

Praca doktorska pani Magdaleny Nowak została zatytułowana "Metodyka postępowania jako kluczowy element projektowania architektury okrętowej". Jest to blisko 130 stronicowe opracowanie, napisane w oparciu o bogatą bibliografię i własne doświadczenia i refleksje. Bibliografię autorka podzieliła na trzy zasadnicze części: pozycje związane bezpośrednio ze środowiskiem okrętowym (ponad 20 pozycji), pozycje związane z tematyką wzornictwa, architektury i antropologii (kolejnych ponad 20 pozycji) oraz źródła dostępne online. Uwagę przykuwa bardzo rzetelne przestudiowanie literatury dotyczącej projektowania statków i powiązanie jej z kanonem tekstów dotyczących wzornictwa. Autorka podkreśla, że tematy związane z projektowaniem dla branży okrętowej „*podejmują nieliczni. (...) Są to zazwyczaj publikacje wydawane w małych nakładach, dedykowane wąskiej grupie czytelników*

i rozpowszechnianie w nielicznym gronie." Pani Magdalena zbierając materiały do niniejszej pracy dotarła do wielu wartościowych i trudnych do zdobycia, dlatego wartość zebranego przez autorkę zestawu, jest trudna do przecenienia w kontekście edukacji kolejnych osób, zainteresowanych tą tematyką. Dodatkowym walorem pracy jest bogaty materiał ilustracyjny - blisko 80 ilustracji.

Rozumienie czym jest projektowanie, jakim językiem o nim opowiadać i jak sprawić, że będzie rozumiane jako zjawisko twórcze cały czas – ze względu na ciągłe zmiany technologiczne, społeczne i gospodarcze – podlega redefinicji. Dlatego należy bardzo docenić fakt, że doktorantka podejmuje trud określenia miejsca architektury jednostek pływających. Pani Magdalena już na pierwszej stronie swojej dysertacji w osobistym komentarzu „od autorki” pisze: *„jednym z największych wyzwaniał spisanie moich rozważań była taka werbalizacja myśli (...) język polski nie dźwiga ciężaru niuansów okrętowej terminologii. Stąd konieczność uszczegóławiania i stosowania dość obszernych opisów pozwalających dookreślić omawiane tematy. Tak np. projektowanie (będące elementarną częścią tych rozważań) jest na tyle obszernym zbiorem znaczeniowym, że bez zawężenia kontekstu zasadniczo nie pozwala na przeprowadzenie klarownego wywodu. Zauważalnie lepiej radzi sobie z tym język angielski, którego bogactwo językowe w obszarze architektury statkowej i wzornictwa jest nieco większe, a definicje bardziej obszerne lub precyzyjne.*”

Doktorantka zwraca też uwagę na fakt, że profesja projektantów jednostek pływających jest elitarna. Sytuacja ta jest spowodowana brakiem konieczności włączania tego rodzajów projektantów w proces projektowy. Nie ma obowiązku, który wynikałby z przepisów – nie ma morskiego odpowiednika Izby Architektów, a mianem architekta okrętowego określa się osoby działające w świecie techniki, czy inżynierii konstrukcji. Świadczy to o dużym zaangażowaniu Pani Magdaleny i dużej świadomości funkcjonowania realiów niszowej branży.

Na podstawie bardzo ciekawej i solidnej analizy istniejącej sytuacji projektantów i projektantek związanych z pracą nad tworzeniem jednostek pływających oraz na podstawie własnych doświadczeń i refleksji pani Magdalena buduje wywód dotyczący problemu badawczego. Część dysertacji dotycząca problemu badawczego jest nie tylko najbardziej rozbudowanym rozdziałem, ale też w moim odczuciu najbardziej interesującym. Doktorantka stawia pytanie: ***"W jakim stopniu projektant wzornictwa/designer, może ingerować w projekt szeroko rozumianej architektury całej jednostki pływającej? Jakie są skutki wprowadzenia jego kompetencji do zespołu projektowego?"***

Pani Magdalena podkreśla, że jej opracowanie nie dotyczy tzw. nie zaś do tzw. *pleasure boat'ów* – jachtów i łodzi służących wypoczynkowi i rekreacji, ale statków specjalistycznych, których program użytkowy jest narzucony, i które muszą też spełniać określone regulacje i przepisy. Dlatego – jak podkreśla – udział projektanta, czy projektantki wzornictwa w procesie projektowania jest opcjonalny. Nikt nie wymaga obecności takiego specjalisty/ takiej specjalistki, ponieważ bez niego /niej projekt będzie zgodny z obowiązującymi normami, będzie spełniać istniejące przepisy klasyfikacyjne. Taka pozycja projektanta / projektantki wzornictwa stawia go / ją w sytuacji, w której musi wnieść dodatkową, unikatową wartość do projektu.

Opisując szczegółowe wymagania, z jakimi mierzy się zespół projektujący jednostki pływające zwraca uwagę na kompleksowość wyzwania i przytacza analogie pomiędzy projektowaniem przestrzeni na łodzi i na wodzie: pomieszczenia na statku porównuje do znanych powszechnie przestrzeni, np. Kajuty porównuje do pokoi hotelowych; kuchnię na statku do kuchni restauracji o ograniczonym dostępie, pomieszczenia techniczne do zaplecza technicznego budynku biurowego czy fabryki, maszynownię do pomieszczeń przemysłowych, a sterówkę do pomieszczeń kontrolnych. Te analogie dowodzą, jak wielki zakres kompetencji musi reprezentować sobą zespół pracujący nad projektem. Pokazuje też jak istotna jest rola projektanta / projektantki, który/a zadba o komfort psychiczny i fizyczny użytkowników.

Doktorantka podejmuje się omówienia podstawowych pojęć: design, projektowanie, wzornictwo, których zakres znaczeniowy – jak podkreśla – nieustannie ulega zmianom ze względu na nieprzerwaną zmienność otoczenia społecznego, gospodarczego i technologicznego. Autorka przywołuje m.in. słowa Janusza Krupińskiego, aby podkreślić fakt, że wzornictwo jest przede wszystkim kulturotwórcze. Bardzo celnie omawia relacje projektowania ze sztuką – pisze: *„Projektowanie jako dziedzina wymyka się poza sztywne ramy sztuki, inżynierii oraz rzemiosła. Zarazem nie jest i jest każdym z nich.”* Zajmując się niezwykle pragmatycznym obszarem projektowania specjalistycznych statków, Pani Magdalena ma dużą świadomość w jaki sposób wykorzystuje narzędzia jakie daje jej design - zarówno te związane ze szczegółową, rzetelną analizą, technicznymi aspektami projektu, jak i te pochodzące ze świata sztuki, związane ze światem wartości, poczuciem estetyki i działaniem wyobraźni. Autorka stanowczo protestuje przeciwko uproszczonemu postrzeganiu roli projektantów / projektantek, jako osób nadających obiektom wyłącznie wartości estetycznych, rozszerza ich odpowiedzialność na działanie na styku nauki i sztuki, rozumu i wyobraźni.

Pani Magdalena omawia także różne modele procesu projektowania, m.in. Double Diamond, model stworzony przez Design Council, czyli brytyjskie centrum designu. Tworzy w ten sposób fundament potrzebny do omówienia pracy projektanta / projektantki okrętów. Zwraca uwagę na różnice w metodologii, które wynikają właśnie ze specyficznego obszaru projektowania jakim się zajmuje. Bardzo ważnym elementem wyводу, jest opis metody POE - Post-Occupancy Evaluation methodology. Jak podkreśla jest to metoda opracowana przez architektów i dotyczy tego właśnie obszaru - projektowania budynków. Nie mniej jednak skala przedsięwzięcia, jakim jest projektowanie okrętu, sprawia, że metoda ta jest bardzo adekwatna. Co więcej opiera się na poznaniu emocji i potrzeb człowieka (użytkownika), więc jak to opisuje autorka, jest metoda prowadzącą do tworzenia *architektury-skupionej-na-człowieku (human-centered-architecture)*. Pani Magdalena Nowak ze swobodą opowiada o procesie projektowania architektury statków, przywołuje schematy tworzone przez ekspertów zajmujących się tym obszarem projektowania, omawia metody inwencyjne, odkrywa swoją rozległą wiedzę. Co więcej, nie zatrzymuje się na opisie istniejących schematów działania. Podejmuje bardzo dojrzałą refleksję dotyczącą roli projektantów i projektantek we współczesnym świecie, a co najistotniejsze nad ich odpowiedzialnością w kontekście środowiska i klimatu.

Kandydatka odnosi się także bardzo rzetelnie do nazw używanych do określania jednostek pływających, opisuje historię ich powstania, znaczenia. Analizuje statki pod kątem ich użyteczności, a także budowy i form w kontekście rozwoju technologicznego i ogólnie cywilizacyjnego. Analizuje także historię przemysłu okrętowego i rządzące tym przemysłem przepisy i regulacje. Dowodzi tym samym wszechstronnej wiedzy na temat przedmiotu Jej zainteresowań projektowych.

Rozważania na temat obszarów, z których czerpią projektanci i projektantki stanowią niezwykle wartościową część pracy doktorantki – są nie tylko trafne w kontekście podejmowanego przez Panią Magdalenę tematu pracy doktorskiej, ale stanowią cenny materiał dla wszystkich osób zajmujących się projektowaniem: pisze o różnych perspektywach poznawczych - obiektywnych i subiektywnych, interobiektywnych i intersubiektywnych ukazując wielowymiarowość kontekstu, w jakim pracuje każdy projektant i każdą projektantka. Podobnie ogólny charakter mają rozważania na temat humanistycznego wymiaru projektowania, gdy stwierdza: „*to użytkownik nadaje sens projektowanemu obiektowi - powinien więc stanowić główną wartość warunkującą postępowanie projektanta*”, choć warto tu dodać, że aktualnie coraz większa grupa projektantów i projektantek bierze pod uwagę także nieludzkich użytkowników, takich jak zwierzęta morskie, czy rośliny, zgodnie z rozwijającym się szybko projektowaniem w duchu postantropocentrycznym.

Doktorantka analizuje etapy projektowania architektury statków i omawia charakter pracy zespołowej i najważniejsze obszary zainteresowania i odpowiedzialności projektantów i projektantek wzornictwa. Zwraca szczególną uwagę na kształtowanie formy i wyrazowości jednostek pływających, prezentuje np. schematy sylwet projektowanego statku w różnych wariantach układu geometrii, który daje zupełnie różne efekty wizualne. Omawia detale, które najsilniej decydują o charakterze statku, takie jak obudowa mostka, cechy szczególne starówek. Tak szczegółowemu omówieniu pracy projektowej, autorka daje wgląd w decyzje projektowe na różnych etapach pracy zespołu. Do opisu używa określeń takich jak: rytmy, kierunki, ciężar optyczny, dynamika, forma, geometria, które są charakterystyczne do opisu wizualnych, twórczych opracowań. Omawia nie tylko decyzje dotyczące formy, ale też kody kolorystyczne i projektowane dla statków znaki graficzne.

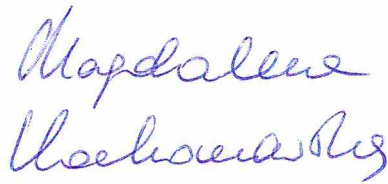
Całość tego kompleksowego opracowania teoretycznego buduje doskonały grunt pod prezentację projektu koncepcyjnego jednostki MEWO, która stanowi przedmiot podjętej przez doktorantkę pracy badawczej. Jest to statek, który – jak pisze kandydatka – *„pozwała w kompleksowy sposób odnieść się do opisywanych metod, zabiegów oraz ingerencji projektowych.”* Statek MEWO stanowi projekt opracowany na zamówienie prawdziwego klienta. Praca komercyjna została zamknięta na pewnym etapie, a doktorantka zdecydowała się pracować dalej indywidualnie, aby stworzyć model, który stał się oryginalnym opracowaniem - przewodnikiem po metodach projektowania statków. Projektantka zajęła się całościowym opracowaniem bryły statku, układu aranżacji pokładu, aż po komunikaty wizualne jednostki.

„Projekt wyrasta bezpośrednio z moich zainteresowań - z jednej strony inżynierią architektury lądowej, z drugiej strony projektowaniem wzornictwa (designem), w tym przede wszystkim płynącej z moich doświadczeń zawodowych - architektury statków wodnych.” – pisze Magdalena Nowak na początku pracy. Kończy ją słowami – *„paradoks projektowania w środowisku okrętowym [polega na] całkowitej zależności dwóch współistniejących cech charakteryzujących ten zawód, gdzie ograniczające realia techno-ekonomiczne stają się intelektualnym wyzwaniem dla twórczej aktywności projektowej.*

Mogę z całą pewnością stwierdzić, na podstawie przedstawionych przez doktorantkę materiałów, że nie tylko sprostała intelektualnemu wyzwaniu, jakim było przeprowadzenie pracy badawczej,

której efektem stał się koncepcyjny projekt jednostki MEWO, ale też zaprezentowała oryginalny i wartościowy wywód teoretyczny, który może stanowić ważne źródło wiedzy dla innych projektantów i projektantek.

Rozprawa doktorska prezentuje bardzo szeroką wiedzę teoretyczną kandydatki w uprawianej dyscyplinie i jednoznacznie dowodzi umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej i artystycznej. Przedmiotem rozprawy mgr Magdaleny Nowak jest oryginalne rozwiązanie oparte na samodzielnie przeprowadzonych badaniach naukowych. Stwierdzam, że przedstawiona praca doktorska spełnia wymagania określone w art. 187 - ust.1 z dnia 10 marca 2023 r. Prawo o Szkolnictwie wyższym i nauce (tj.: Dz.U.2023.742). W związku z tym popieram wniosek o nadanie Pani Magdalenie Nowak stopnia doktora.

dr hab. Magdalena Kochanowska, prof. ASP

Wydział Wzornictwa, Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie

Warszawa, 28 października